

Henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvo, ohjaus, valvonta ja säädösmuutokset

2009 – Henkilökohtainen apu subjektiiviseksi oikeudeksi ja palvelusetelijärjestelmä käyttöön

Vammaispalvelulain muutos (L 380/1987, muutos 981/2008, voimaan 1.9.2009) säätää henkilökohtaisesta avusta subjektiivisen oikeuden. Samana vuonna säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettu laki (569/2009), jonka mukaan palvelusetelin arvon tulee olla asiakkaan kannalta kohtuullinen ja palvelun tosiasiallisesti hankittavissa. Järjestämisvastuu säilyy kunnalla toteuttamistavasta riippumatta.

30.11.2021 – Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu (EOAK/5684/2020)

Oikeusasiamies korostaa, että palvelusetelin arvon on oltava sellainen, että myönnetty palvelu on tosiasiallisesti hankittavissa. Tilanne on ongelmallinen, jos palvelusetelin arvo ei kata palvelun kustannuksia ja henkilökohtainen apu jää toteutumatta tai asiakkaalle syntyy tosiasiallista omavastuuta.

20.1.2022 – STM:n ohjauskirje valvontaviranomaisille

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa aluehallintovirastoja ja Valvira kiinnittämään valvonnassaan erityistä huomiota henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvon riittävyyteen ja kohtuullisuuteen sekä raportoimaan havainnoistaan.

Syksy 2022 – Aluehallintovirastojen selvitykset STM:lle

Aluehallintovirastot toimittavat ministeriölle selvityksiä hyvinvointialueiden ja kuntien käytännöistä. Selvitykset painottuvat yleiskuvauksiin ja korostavat valvonnan kantelulähtöisyyttä, mikä on merkityksellistä rakenteellisten ongelmien tunnistamisen kannalta.

14.12.2022 – Valviran ja AVI:en yhteinen ohje (Dnro V/36247/2022)

Valvira ja aluehallintovirastot linjaavat, että palvelusetelin arvon tulee olla riittävä ja kohtuullinen, jotta henkilökohtainen apu on tosiasiallisesti hankittavissa. Ohje korostaa yhteyttä palvelusuunnitelmaan ja myönnetyn palvelun toteutumiseen.

16.12.2022 – STM:n vastaus eduskunnan oikeusasiamiehelle (VN/20702/2020-STM-14)

Ministeriö kokoaa aluehallintovirastojen selvityksiä ja kuvaa valvonnan käytäntöä. Vastauksessa todetaan muun muassa, että palvelusetelin arvon riittävyys ei välttämättä nouse valvonnassa esiin ilman kanteluita tai ilmoituksia.

2022 – THL:n kuntakyselyn taustahavainto

THL:n selvityksen mukaan henkilökohtaisessa avussa palveluseteli ei ole ollut laajasti käytössä: 52 % alueista ilmoitti, ettei palveluseteli ollut käytössä, ja vain 6 % arvioi käytön olleen laajaa. Henkilökohtainen apu toteutui pääosin työnantajamallilla ja ostopalveluina.

2023 – Uusi vammaispalvelulaki säädetään (675/2023)

1.1.2025 – Uusi vammaispalvelulaki voimaan

Uusi laki vahvistaa henkilökohtaisen avun toteuttamistapalveloitteen. Hyvinvointialueen on määriteltävä palvelusetelin arvo siten, että myönnetty henkilökohtainen apu on tosiasiallisesti hankittavissa palvelusetelillä.

2026 – Nykytilanne: palvelusetelin arvo herättänyt laajaa kritiikkiä

Useilla hyvinvointialueilla on noussut esiin tilanteita, joissa henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvo tai sen hinnoittelurakenne ei mahdollista myönnetyn avun tosiasiallista hankkimista kaikissa asiakassuunnitelman edellyttämässä tilanteissa (esimerkiksi ilta-, yö- ja viikonloppuavussa tai vaativissa avustamistilanteissa).

Näiden käytäntöjen lainmukaisuus ja yhdenvertaisuusvaikutukset on saatettu **yhdenvertaisuusvaltuutetun arvioitavaksi**, ja asiaa tarkastellaan myös laajemman kanteluaineiston perusteella.